

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТРАНСВЕРСАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ XXI СТОЛІТТЯ

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL FEATURES OF THE FORMATION OF TRANSVERSAL COMPETENCES OF THE FUTURE SPECIALIST OF THE XXI CENTURY

У сучасному освітньому просторі особливого значення набуває формування трансверсальних компетентностей, що забезпечують успішну професійну діяльність і соціальну адаптацію фахівців XXI століття. Система вищої освіти має не лише забезпечувати фундаментальні знання за спеціальністю, але й розвивати навички критичного мислення, комунікації, креативності, емоційного інтелекту та здатності до навчання впродовж життя. У статті розглядаються психолого-педагогічні аспекти розвитку цих компетентностей у майбутніх фахівців. Зокрема, висвітлюється необхідність формування критичного мислення як базового компонента, що сприяє аналізу, оцінці інформації та прийняттю виважених рішень. Крім того, значна увага приділяється розвитку креативності, оскільки здатність до нестандартного мислення є ключовою в умовах інноваційної економіки. Одним із важливих аспектів також є емоційний інтелект, який визначає рівень соціальної взаємодії, управління емоціями та ефективної комунікації. Досліджено ключові підходи до формування трансверсальних компетентностей, зокрема компетентнісний, діяльнісний та особистісно орієнтований підходи. Міждисциплінарний підхід забезпечує комплексне бачення проблем, сприяє розвитку гнучкості мислення та здатності до адаптації в різних професійних контекстах. Цифрові технології, зокрема онлайн-платформи, віртуальна реальність, адаптивне навчання та штучний інтелект, відкривають нові можливості для персоналізованого навчання та розвитку самостійності студентів. Аналізуються психолого-педагогічні фактори, що впливають на ефективність освітнього процесу, зокрема мотивація студентів, рівень когнітивного розвитку, соціокультурний контекст та емоційний стан. Висока мотивація до навчання є важливим чинником успішного засвоєння знань та навичок. Рівень когнітивного розвитку визначає здатність до сприйняття, аналізу та узагальнення інформації, що є необхідним для розвитку критичного мислення. Емоційний стан, зокрема рівень стресу та тривожності, може як сприяти, так і перешкоджати навчанню, тому важливо створювати сприятливу психологічну атмосферу в освітньому процесі. У статті представлено практичні рекомендації щодо вдосконалення навчального процесу з метою ефективного формування трансверсальних компетентностей. Зазначається також, що концепція дослідження забезпечується єдністю методологічного, теоретичного та методичного аспектів, що дозволяє цілісно підходити до формування трансверсальних компетентностей у майбутніх фахівців.

Ключові слова: трансверсальні компетентності, психолого-педагогічні осо-

бливості, професійна підготовка, XXI століття, освітні технології.

In the modern educational space, the formation of transversal competencies is of particular importance, as they ensure successful professional activity and social adaptation of 21st-century specialists. The higher education system must not only provide fundamental knowledge in a specific field but also develop critical thinking, communication, creativity, emotional intelligence, and lifelong learning skills.

This article examines the psychological and pedagogical aspects of developing these competencies in future professionals. In particular, it highlights the necessity of fostering critical thinking as a fundamental component that facilitates analysis, information evaluation, and well-considered decision-making. Moreover, significant attention is given to creativity development, as the ability to think unconventionally is crucial in an innovative economy. Another important aspect is emotional intelligence, which determines the level of social interaction, emotional management, and effective communication.

The study explores key approaches to the formation of transversal competencies, including competency-based, activity-based, and personality-oriented approaches. An interdisciplinary approach ensures a comprehensive understanding of problems, promotes cognitive flexibility, and enhances adaptability in various professional contexts. Digital technologies, such as online platforms, virtual reality, adaptive learning, and artificial intelligence, open new opportunities for personalized education and the development of student autonomy.

The article analyzes psychological and pedagogical factors influencing the effectiveness of the educational process, including student motivation, cognitive development level, sociocultural context, and emotional state. High motivation for learning is a crucial factor in the successful acquisition of knowledge and skills. The level of cognitive development determines the ability to perceive, analyze, and generalize information, which is essential for critical thinking development. Emotional state, particularly stress and anxiety levels, can either facilitate or hinder learning, making it important to create a supportive psychological atmosphere in the educational process.

The article presents practical recommendations for improving the learning process to effectively develop transversal competencies. It also emphasizes that the research concept is based on the unity of methodological, theoretical, and practical aspects, allowing for a holistic approach to the formation of transversal competencies in future professionals.

Key words: transversal competencies, psychological and pedagogical characteristics, professional training, 21st century, educational technologies.

УДК 378.14

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/80.2.16>

Попова Л.М.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри теорії, практики
та перекладу англійської мови
Національного технічного
університету України
«Київський політехнічний інститут імені
Ігоря Сікорського»

Халько М.С.,
ст. викладач кафедри практичної
психології
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Сучасний етап розвитку суспільства, що характеризується глобалізацією, цифровізацією та стрімкими технологічними змінами, висуває нові вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців. Одним із ключових аспектів є розвиток трансверсальних компетентностей – універсальних навичок, які забезпечують здатність до адаптації, критичного мислення, комунікації та міждисциплінарної взаємодії. Попри загальне визнання важливості трансверсальних компетентностей, у психолого-педагогічній науці залишаються відкритими питання щодо ефективних методів їх формування, особливостей інтеграції у систему вищої освіти та впливу особистісних характеристик студента на процес їх розвитку.

З огляду на це, актуальним є дослідження психолого-педагогічних умов, що сприяють формуванню таких компетентностей, а також розробка методик, які дозволять забезпечити комплексний розвиток майбутніх фахівців відповідно до викликів ХХІ століття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Формування трансверсальних компетентностей (наскрізних умінь) є ключовим аспектом підготовки майбутніх фахівців ХХІ століття. Ці компетентності включають навички, які не обмежуються конкретно професією чи дисципліною, але є необхідними для успішної адаптації та ефективної діяльності в різних професійних ситуаціях. Вивчення цієї проблематики знаходить відтворення в сучасних наукових дослідженнях вітчизняних та зарубіжних науковців – психологів, лінгвістів, педагогів. Особливий інтерес для нашого дослідження представляють наукові розвідки українських дослідників, а саме: В. Ісакової (компетентісно орієнтований підхід до підготовки майбутнього фахівця економіки); А. Костюк (емоційний інтелект та шляхи його розвитку); Т.Олефіренко та ін.. (формування трансверсальних компетентностей в процесі становлення професійної ідентичності майбутнього педагога); В. Петренко та І. Безуглої (формування трансверсальних компетентностей в умовах закладу вищої освіти); Л.Попової (екземпліфікація терміну «трансверсальність» у сучасному науковому просторі через призму підготовки майбутнього фахівця); Л. Степаненко та ін..(формування трансверсальних компетентностей в іншомовній професійній підготовці майбутніх педагогів: нормативно-законодавчі аспекти); О. Матвієнко (формування трансверсальних компетентностей у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи.) та інші. Питання переосмислення змісту процесу формування навичок майбутнього фахівця розглянуто в публікаціях вчених Binkley M., O.Erstad, J.Herman, S. Raizen, M. Ripley, M. Miller-Ricci & Mike Rumble; психологічні основи мотивації знаходять своє витлумачення в дослідженнях Vallerand

Robert J; потребу самовдосконалення та навчання впродовж життя обґрунтовано в наукових розвідках Trilling B., Charles Fadel.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Формування трансверсальних компетентностей у майбутніх фахівців є актуальною темою сучасних педагогічних досліджень. Однак, попри значну увагу до цього питання, існують аспекти, які потребують подальшого вивчення, саме: 1) *індивідуальні психолого-педагогічні особливості студентів* (необхідно дослідити, як особистісні характеристики, такі як мотивація, тип мислення та емоційний інтелект, впливають на ефективність формування трансверсальних компетентностей); 2. *роль викладача у розвитку трансверсальних компетентностей* (варто проаналізувати, які педагогічні підходи та методи є найбільш ефективними для сприяння розвитку цих компетентностей у студентів); 3. *оцінювання рівня сформованості трансверсальних компетентностей* (існує потреба у розробці надійних методик та інструментів для оцінювання та моніторингу розвитку цих компетентностей у процесі навчання); 4. *інтеграція трансверсальних компетентностей у різні дисципліни* (важливо дослідити, як можна ефективно інтегрувати розвиток цих компетентностей у навчальні програми різних спеціальностей).

Метою статті є теоретичне обґрунтування процесу формування трансверсальних компетентностей у майбутніх фахівців через призму становлення їх професійної ідентичності в умовах глобалізації та швидких змін на ринку праці. Трансверсальні компетентності стають ключовими для конкурентоспроможності фахівців, що сприяє необхідності створення в закладах вищої освіти середовища, яке сприятиме формуванню фахівців з нестандартним мисленням та здатністю до навчання впродовж життя.

Виклад основного матеріалу. Сучасний ринок праці висуває нові вимоги до підготовки фахівців в закладах вищої освіти, зокрема необхідність розвитку трансверсальних компетентностей [8]. Ці компетентності є універсальними навичками, що сприяють адаптації до динамічного професійного середовища, міждисциплінарній комунікації та ефективному вирішенню складних завдань [10]. Проблема формування трансверсальних компетентностей має багатовимірний характер. Вона охоплює: 1. *Недостатню інтеграцію в освітні програми* – традиційні навчальні підходи зосереджені переважно на предметних компетентностях, що обмежує розвиток критичного мислення, емоційного інтелекту та навичок самонавчання [9]. 2. *Психологічні бар'єри* – низька мотивація до саморозвитку, страх перед інноваціями, недостатня адаптивність до нових умов навчання [15]. 3. *Вплив цифрової трансформації* – нові технології

відкривають можливості для гнучкого навчання, але водночас створюють виклики, зокрема перевантаження інформацією та необхідність розвитку цифрової грамотності [14]. На основі сучасних досліджень можна виділити такі групи *психолого-педагогічних особливостей* формування трансверсальних компетентностей в процесі підготовки майбутніх фахівців, а саме:

1. *Когнітивні*: розвиток критичного мислення; здатність до вирішення проблем; міждисциплінарний підхід до знань.

2. *Емоційно-особистісні*: емоційний інтелект і стресостійкість; мотивація до навчання та саморозвитку; розвиток креативності та інноваційного мислення.

3. *Соціально-комунікативні*: ефективна взаємодія у команді; лідерство та управлінські навички; міжкультурна компетентність.

4. *Методологічні*: активне навчання через проєктну діяльність; використання цифрових технологій у навчанні; стратегія навчання впродовж життя.

Когнітивні особливості відіграють ключову роль у формуванні трансверсальних компетентностей, оскільки вони безпосередньо впливають на здатність спеціаліста аналізувати інформацію, вирішувати складні завдання та інтегрувати знання з різних дисциплін. До основних когнітивних компетентностей належать критичне мислення, навички вирішення проблем і міждисциплінарна інтеграція знань. Критичне мислення – це здатність об'єктивно аналізувати та оцінювати інформацію для формування обґрунтованих висновків. За моделлю Р. Пола та Л. Елдера (*Paul, R. and Elder, L.*) [12], критичне мислення включає такі ключові елементи: *інтерпретацію, аналіз, оцінку, висновки, пояснення та саморегуляцію*. Наприклад в галузі охорони здоров'я майбутній фармацевт має оцінювати суперечливі клінічні дослідження, щоб визначити найефективніше лікування, спираючись на наукові докази, а не особисті упередження. В сфері бізнесу та управління керівник компанії, аналізуючи ринкові тенденції, повинен відрізняти надійні дані від маніпулятивної інформації, щоб ухвалювати стратегічні рішення. Особливу увагу слід приділити становленню майбутнього фахівця в закладах вищої освіти. Студент, аналізуючи історичні джерела, має розпізнавати упередження та розрізняти первинні та вторинні джерела для побудови аргументованої позиції.

Для розвитку критичного мислення в освітньому процесі застосовують *метод кейсів, сократівський діалог і дискусії*, що спонукає студентів критично осмислювати інформацію та аргументувати свою точку зору. Вирішення проблем – це здатність ідентифікувати, аналізувати та ефективно розв'язувати складні ситуації. У межах досліджень PISA ця компетентність визначається як здатність досліджувати й оцінювати можливі рішення

в нестандартних ситуаціях [10]. Так студент-електротехнік має діагностувати несправність у схемі, послідовно тестуючи компоненти для виявлення проблеми та розробки рішення. Програміст, який стикається з помилкою в коді, має застосовувати методи налагодження для визначення причини та виправлення проблеми. Міський планувальник, розробляючи заходи для зменшення забруднення повітря, повинен враховувати економічні, соціальні та наукові аспекти.

Розвиток навичок вирішення проблем сприяє використанню *проєктного навчання, симуляцій і аналізу реальних кейсів*, що дозволяє студентам працювати над відкритими та складними завданнями. Інтеграція міждисциплінарних знань передбачає синтез концепцій з різних галузей науки для вирішення складних завдань. Наголошує на необхідності *перенесення знань між дисциплінами*, що дозволяє студентам застосовувати отримані навички в різних контекстах [1]. Вчений у сфері персоналізованої медицини має поєднувати генетику (біологія), аналіз даних (інформатика) та фармакологію для розробки індивідуальних методів лікування. Архітектор екологічно сталих будівель застосовує принципи інженерії, екології та соціології для створення енергоефективних споруд, що відповідають потребам громади. Розробник систем штучного інтелекту (ШІ) має враховувати етичні аспекти, спираючись на філософію, право та психологію, щоб забезпечити справедливість і прозорість алгоритмів. Для розвитку міждисциплінарного мислення університети застосовують *командні проєкти, міждисциплінарні курси та спільні дослідницькі ініціативи*, що сприяє ефективному поєднанню знань з різних сфер.

Формування когнітивних трансверсальних компетентностей [6], таких як критичне мислення, вирішення проблем і міждисциплінарна інтеграція знань, є важливим завданням підготовки майбутніх фахівців. Освітні заклади повинні впроваджувати інноваційні методи навчання, зокрема активне навчання, міждисциплінарні проєкти та рішення реальних проблем, щоб забезпечити випускникам навички, необхідні для успіху в умовах динамічного професійного середовища [5].

Формування трансверсальних компетентностей неможливе без розвитку емоційно-особистісних характеристик, які визначають здатність майбутнього фахівця адаптуватися до змін, ефективно взаємодіяти з іншими та підтримувати особистісний і професійний розвиток. До ключових компонентів цієї групи належать емоційний інтелект і стресостійкість, мотивація до навчання та саморозвитку, а також розвиток креативності й інноваційного мислення. Емоційний інтелект (EI) – це здатність розпізнавати, розуміти та керувати власними емоціями, а також розпізнавати та впливати на емоції інших людей. Високий рівень

емоційного інтелекту сприяє ефективному вирішенню конфліктів, продуктивній роботі в команді та розвитку лідерських якостей [2]. *Стресостійкість*, у свою чергу, визначає здатність фахівця адаптуватися до складних ситуацій, контролювати емоції та ефективно діяти під тиском. Майбутній лікар чи фармацевт повинен зберігати самоконтроль і швидко ухвалювати рішення у стресових умовах (наприклад, у критичних ситуаціях у лікарні). Фахівець з військового перекладу має контролювати емоції та об'єктивно передавати інформацію навіть у конфліктних або небезпечних умовах. Викладач повинен розуміти емоційний стан студентів, знаходити підхід до різних типів особистостей і допомагати долати стрес під час навчального процесу. Особливої уваги і значення набуває запровадження в сучасну систему освіти інноваційних методів розвитку ЕІ і стресостійкості, а саме: *методи рефлексії та самоаналізу* (щоденники емоцій, самоспостереження); коучинг і наставництво (робота з ментором для розвитку емоційної саморегуляції); *рольові ігри та симуляції* (наприклад, кейси кризових ситуацій, де потрібно швидко ухвалювати рішення) [2].

Мотивація – це внутрішня чи зовнішня спонука, яка стимулює людину до навчання та вдосконалення професійних навичок. Науковці визначають мотивацію як ключовий чинник академічної успішності та готовності до навчання протягом усього життя [15]. Науковці виокремлюють *основні компоненти мотивації*, а саме: *внутрішня мотивація* – прагнення до навчання через цікавість, саморозвиток, особисті цілі; *зовнішня мотивація* – отримання винагороди (диплом, кар'єрний ріст, соціальне визнання). Наприклад програмісти, які самостійно навчаються новим технологіям (наприклад, штучному інтелекту), будуть мати конкурентну перевагу на ринку праці. Перекладач військової документації прикладає зусилля та вивчає нові технічні терміни, щоб ефективніше працювати з міжнародними колегами. Вирізняють основні *методи формування мотивації*: *метод проєктного навчання (Project-Based Learning – PBL)* – студенти працюють над реальними завданнями, що підвищує їхню зацікавленість у предметі; *гейміфікація навчального процесу* – використання рейтингів, нагород, системи балів, які стимулюють інтерес до навчання; *робота над персональними цілями* – формування індивідуальних траєкторій розвитку кожного студента.

Розвиток креативності та інноваційного мислення – це здатність знаходити нові, оригінальні рішення, що виходять за рамки стандартного мислення. Науковці визначають креативність як комбінацію знань, мотивації та відповідного середовища. Інноваційне мислення передбачає здатність генерувати нові ідеї, технології та підходи до вирішення проблем [3; 4].

Так фахівець із реклами розробляє нестандартну рекламну кампанію, яка привертає увагу споживачів. Викладач використовує ігрові методи та нестандартні інтерактивні формати для навчання студентів. Особливою ефективністю зарекомендували себе наступні *методи розвитку креативності* в навчанні майбутніх фахівців в закладах вищої освіти, а саме: *метод мозкового штурму* – групові обговорення, під час яких студенти пропонують інноваційні ідеї; *дизайн-мислення* – методологія, яка допомагає студентам аналізувати проблеми та створювати інноваційні рішення; *міждисциплінарні проєкти* – навчання через взаємодію між різними галузями знань.

Формування емоційно-особистісних компетентностей є невід'ємною частиною професійної підготовки майбутніх фахівців. Розвиток емоційного інтелекту та стресостійкості допомагає ефективно керувати емоціями та адаптуватися до складних умов. Мотивація до навчання є рушійною силою саморозвитку, а креативність та інноваційне мислення забезпечують здатність генерувати нові ідеї та адаптуватися до сучасних викликів. Для успішної підготовки майбутніх спеціалістів навчальні заклади мають впроваджувати інтерактивні методи навчання, проєктну діяльність та методи емоційної саморегуляції, що сприятиме розвитку цих ключових навичок [8].

Соціально-комунікативні компетентності є ключовими для ефективної професійної діяльності в умовах глобалізації та швидких змін у суспільстві. Вони забезпечують здатність до конструктивної взаємодії, співпраці, управління та адаптації в міжкультурному середовищі. До основних соціально-комунікативних компетентностей належать: *ефективна взаємодія у команді*; *лідерство та управлінські навички*; *міжкультурна компетентність* [5].

Уміння працювати в команді передбачає розвиток *кооперації, гнучкості, комунікативних навичок* і здатності ефективно вирішувати конфлікти. Вчені наголошують, що командна робота сприяє розвитку *соціального інтелекту*, дозволяє досягати кращих результатів через взаємодію та колективне ухвалення рішень. Основні компоненти ефективної командної роботи: *взаємна відповідальність* – кожен учасник бере на себе частину роботи і відповідає за результат; *активне слухання* – вміння розуміти інших і конструктивно висловлювати свої думки. *вирішення конфліктів* – здатність знаходити компроміси та зберігати продуктивні відносини. Так у сфері охорона здоров'я лікарі, медсестри та фармацевти працюють разом для створення оптимального плану лікування пацієнта. В галузі ІТ та інженерії розробники програмного забезпечення працюють у групах для створення інноваційних технологій.

Виокремлюють методи розвитку командної взаємодії в освіті: *метод спільного навчання (Cooperative Learning)* – студенти працюють у групах для досягнення спільної мети; *симуляції та рольові ігри* – моделювання реальних професійних ситуацій; *аналіз кейсів* – розгляд реальних випадків для розвитку стратегій командної співпраці [12].

Лідерські та управлінські навички – це здатність організовувати роботу команди, приймати відповідальні рішення, мотивувати та вести за собою інших. Вчені зазначають, що лідерство не є вродженою якістю, а може бути розвинене через навчання та практику. *Ключові складові лідерства: емоційний інтелект* – розуміння та управління власними емоціями та емоціями інших; *стратегічне мислення* – уміння прогнозувати результати та ухвалювати рішення в довгостроковій перспективі; *вміння надихати і мотивувати* – здатність об'єднувати людей навколо спільної мети. Менеджер керує командою маркетингових під час запуску нового продукту. Офіцер координує дії підрозділу під час виконання стратегічної місії. Викладач виступає ментором для студентів, допомагаючи їм у розвитку професійних навичок.

Розрізняють наступні методи розвитку лідерських навичок в освіті, а саме: *метод проєктного навчання (PBL)* – студенти беруть на себе лідерські ролі під час реалізації командних проєктів; *дискусійні клуби та дебати* – розвиток комунікативних навичок і вміння аргументовано відстоювати свою позицію; *коучинг та менторство* – підтримка з боку досвідчених викладачів або наставників.

Міжкультурна компетентність – це здатність ефективно комунікувати та взаємодіяти з представниками різних культур. Науковці визначають міжкультурну компетентність як поєднання знань про інші культури, когнітивної гнучкості та емпатії. *Основні компоненти міжкультурної компетентності: культурна обізнаність* – розуміння особливостей мови, традицій, норм і цінностей різних народів; *толерантність і гнучкість* – вміння адаптуватися до різних культурних середовищ і неупереджено ставитися до інших; *ефективна міжкультурна комунікація* – володіння мовними і невербальними навичками взаємодії [7]. Так наприклад в дипломатії посадові особи ведуть переговори з представниками інших країн, враховуючи культурні особливості. Військовий перекладач працює з текстами, які мають культурно-специфічну лексику. Підприємці співпрацюють із закордонними партнерами, враховуючи відмінності у діловій етиці.

На особливу увагу потребують *методи розвитку міжкультурної компетентності в освіті*, а саме: *обговорення та аналіз міжкультурних кейсів* – реальні ситуації з міжнародного спілкування; *вивчення іноземних мов* – як інструмент розуміння

культури через мову; *академічні обміни та міжнародні стажування* – практичний досвід взаємодії з іншими культурами.

Формування соціально-комунікативних компетентностей є важливим елементом підготовки сучасних фахівців. Ефективна командна взаємодія сприяє успішній спільній роботі, лідерські та управлінські навички забезпечують стратегічний розвиток, а міжкультурна компетентність є незамінною в умовах глобалізації [7].

Використання активних методів навчання (проєктне навчання, кейс-метод, рольові ігри) дозволяє ефективно розвивати ці компетентності у студентів та забезпечує їхню конкурентоспроможність на сучасному ринку праці.

Висновки Формування трансверсальних компетентностей майбутніх фахівців ХХІ століття потребує комплексного психолого-педагогічного підходу, який враховує *когнітивні, емоційні, соціальні та методологічні* аспекти. Інтеграція інноваційних освітніх методик, зокрема проблемно-орієнтованого навчання, цифрових платформ і міждисциплінарних підходів, сприяє ефективному розвитку навичок, необхідних для професійного успіху в умовах глобальних викликів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ісакова, В. Компетентісно орієнтований підхід до підготовки майбутнього фахівця економіки. Імідж сучасного педагога. 2011. № 7. С. 32–35.
2. Костюк А. В. Емоційний інтелект та шляхи його розвитку. Науковий вісник Херсон. держ. ун-ту. Серія : Психологічні науки. Херсон, 2014. Вип. 2, т. 1. С. 85–89.
3. Олефіренко Т.О., Попова Л.М. Формування трансверсальних компетентностей в процесі становлення професійної ідентичності майбутнього педагога. «Педагогічні науки». Збірник наукових праць Херсонського державного університету. № 99. 2022. С. 45-51. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/issue/view/74/326> [in Ukrainian]
4. Петренко В. О., Безугла І. В. Формування трансверсальних компетентностей в умовах закладу вищої освіти. Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія і практика : тези конф. Херсон, 2018. URL: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/19440/1/Petrenko_Bezugla%20тези%20ХНЕУ_березень_2018.pdf
5. Професійна підготовка компетентних фахівців в умовах сучасних освітніх трансформацій: теорія і практика: збірник наукових статей / за заг. ред. О.Антонової, Наталії Бірук. Житомир: Вид-во ЖДУ, 2024. 241 с.
6. Попова Л.М. Екземпліфікація терміну «трансверсальність» у сучасному науковому просторі через призму підготовки майбутнього фахівця. Інноваційна педагогіка. № 48. Том 2. 2022. С. 165-169. URL: <http://www.innovpedagogy.od.ua/48-2>
7. Степаненко Л., Попова Л.. Формування трансверсальних компетентностей в іншомовній професійній підготовці майбутніх педагогів: нормативно-зако-

нодавчі аспекти. *Вісник педагогічної майстерності*. № 29. 2022. С. 219-224. URL: <http://sources.pnu.edu.ua/article/view/264354/260581>

8. Batechko, N. Conceptual bases of adaptation of Ukraine's higher education to the standards of education quality of the European area. *The Pedagogical Process: Theory and Practice (Series: Pedagogical Sciences)*, 2018, № 1-2 (54-55), pp. 22-31. URL: <http://pftp.kubg.edu.ua/en/numbers/54-archive-2018/158-1-2-2018.html?showall=&start=3>

9. Binkley M., O.Erstad, J.Herman, S. Raizen, M. Ripley, M. Miller-Ricci & Mike Rumble. *Defining Twenty-First Century Skills*. 2011. pp 17–66 URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-94-007-2324-5_2

10. Communication from the Commission Europe 2020 A strategy for smart, sustainable and inclusive growth URL: <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>

11. Matvienko, O., Popova, L. Formation of transversal competences in the process of future primary

school teachers' training. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. 9(1). 2022. С. 227-236. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/jpnu/article/view/6189/6497>

12. Paul, R. and Elder, L. *The Miniature Guide to Critical Thinking Concepts and Tools*. Dillon Beach: Foundation for Critical Thinking Press. 2010

13. Popova L.M., Strategic Priorities for the Formation of Transversal Competences of the Future Teacher in the Context of European Integration. *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка»*. Видавничий дом «Гельветика». 2024. Випуск 71. Том 2. С.89-93 DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/71.2.16>

14. Trilling B., Charles Fadel. *Century Skills: Learning for Life in Our Times*. Jossey-Bass. 2009. 256 p.

15. Vallerand Robert J. Deci and Ryan's Self-Determination Theory: A View from the Hierarchical Model of Intrinsic and Extrinsic Motivation *Psychological Inquiry*. Vol. 11, No. 4 Published By: Taylor & Francis, Ltd. (2000), pp. 312-318 URL: <https://www.jstor.org/stable/1449629>